

Betænkning afgivet af Udvalget for Videnskab og Teknologi den 5. april 2006

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om forskningsrådgivning m.v.

(Deltagelse i internationalt forskningssamarbejde, præcisering af Det Frie Forskningsråds og Det Strategiske Forskningsråds arbejdsområder og forskellige tekniske justeringer)

[af videnskabsministeren (Helge Sander)]

1. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 25. januar 2006 og var til 1. behandling den 31. januar 2006. Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Udvalget for Videnskab og Teknologi.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 4 møder.

Høring

Et udkast til lovforslaget har inden fremsættelsen været sendt i høring, og videnskabsministeren sendte den 2. november 2005 dette udkast til udvalget, jf. alm. del – bilag 26. Den 25. januar 2006 sendte videnskabsministeren de indkomne høringssvar samt et notat herom til udvalget.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget 2 skriftlige henvendelser fra Koordinationsudvalget for Forskning.

Videnskabsministeren har over for udvalget kommenteret de skriftlige henvendelser til udvalget.

Deputationer

Endvidere har Koordinationsudvalget for Forskning mundtligt over for udvalget redegjort for sin holdning til lovforslaget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 10 spørgsmål til videnskabsministeren til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret. 7 af udvalgets spørgsmål til videnskabsministeren og dennes svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

2. Indstillinger og politiske bemærkninger

Udvalget indstiller lovforslaget til vedtagelse uændret.

Socialdemokratiets og Det Radikale Venstres medlemmer af udvalget finder, at lovforslaget i sin helhed medvirker til at fremme mulighederne for internationalt forskningssamarbejde, ligesom lovforslaget vil afhjælpe en række besværlige praktiske barrierer i arbejdet med forskningsrådgivning.

Partierne understreger på det kraftigste, at Det Frie Forskningsråd ikke får selvstændig hjemmel til at støtte politisk prioriterede projekter, medmindre der, som det fremgår af ministerens svar på spørgsmål 3, er tale om, at de bevilligende myndigheder placerer en ekstrabevilling i rådet. Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre understreger endvidere, at Det Frie Forskningsråds ordinære bevillinger på de årlige finanslove ikke berøres af ovenstående, jf. ministerens svar på spørgsmål 3.

Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre noterer sig endvidere ministerens tilkendegivelse af, at udvidelsen af Koordinationsudvalget for Forskning med et medlem indstillet af Højteknologifonden ikke vil få negative konsekvenser for størrelsen af midler, som Det Strategiske Forskningsråd råder over, jf. ministerens svar på spørgsmål 4.

Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget støtter lovforslaget. Det centrale i lovforslaget er, at der bliver åbnet op for, at forskningsrådene kan deltage i internationalt forskningsarbejde. SF har ikke nogen indvendinger mod den 20-procents-grænse, der er sat. Det er glimrende med mere internationalt samarbejde, men hvis universiteternes og forskningsrådenes bevillinger ikke øges, vil det være stærkt begrænset, hvor meget internationalt samarbejde, der i realiteten bliver tale om.

Med hensyn til ændringen af lovens § 7 er SF tilfreds med ministerens præcisering af, at det kun er i helt særlige tilfælde, at politisk prioriterede midler skal håndteres af Det Frie Forskningsråd. Som en klar hovedregel skal disse midler placeres i og håndteres af det Det Strategiske Forskningsråd.

SF stemte imod lovforslaget om Højteknologifonden, da dette blev vedtaget i Folketinget, fordi SF mener, at de bevillinger skulle være placeret i Det Strategiske Forskningsråd. SF kan imidlertid tilslutte sig, at Højteknologifonden inddrages i Koordinationsudvalget for Forskning, men SF vil fortsat arbejde for, at politisk prioriterede midler placeres i Det Strategiske Forskningsråd, der netop blev etableret i bred enighed med dette formål.

Siumut, Tjóðveldisflokkurin, Fólkaflokkurin og Inuit Ataqatigiit var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

Troels Lund Poulsen (V) Britta Schall Holberg (V) Tina Nedergaard (V)

Torsten Schack Pedersen (V) Hanne Severinsen (V) fmd. Jesper Langballe (DF)

Jørn Dohrmann (DF) Per Ørum Jørgensen (KF) Carina Christensen (KF) Rasmus Prehn (S)

Magnus Heunicke (S) nfm. Christine Antorini (S) Pia Gjellerup (S) Margrethe Vestager (RV)

Charlotte Fischer (RV) Anne Grete Holmsgaard (SF) Per Clausen (EL)

Siumut, Tjóðveldisflokkurin, Fólkaflokkurin og Inuit Ataqatigiit havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	52	Enhedslisten (EL)	6
Socialdemokratiet (S)	47	Siumut (SIU)	1
Dansk Folkeparti (DF)	24	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	18	Fólkaflokkurin (FF)	1
Det Radikale Venstre (RV)	17	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	11		

Oversigt over bilag vedrørende L 125**Bilagsnr. Titel**

- 1 Høringssvar og høringsnotat fra videnskabsministeren
- 2 Udkast til tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
- 3 Tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
- 4 Henvendelse af 23/2-06 fra Koordinationsudvalget for Forskning
- 5 Henvendelse af 10/3-06 fra Koordinationsudvalget for Forskning
- 6 1. udkast til betænkning
- 7 2. udkast til betænkning

Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende L 125**Spm.nr. Titel**

- 1 Spm. om, hvad ministeren forstår ved begrebet »dansk forskning«, jf. de almindelige bemærkninger til lovforslaget, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå
- 2 Spm. om, hvordan Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd skal håndtere begrebet »dansk forskning«, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå
- 3 Spm. om, hvor langt Det Frie Forskningsråds foreslåede bemyndigelse til at støtte politisk prioriterede virkemidler inden for dansk forskning vil række, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå
- 4 Spm. om, hvad hensigten er med, at Det Frie Forskningsråd kan støtte politisk prioriterede virkemidler, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå
- 5 Spm., om ministeren kan garantere, at udvidelsen af Koordinationsudvalget med et medlem indstillet af Højteknologifonden ikke vil få negative konsekvenser for størrelsen af midler, som Det Strategiske Forskningsråd råder over, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå
- 6 Spm. om, hvilke EU-forskningsprojekter danske forskere og danske forskningsprojekter nemmere vil kunne medvirke i efter vedtagelsen af lovforslaget og hvilke ikke, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå
- 7 Spm. om, hvilke barrierer for forskningssamarbejde mellem danske forskningsprojekter og EU's forskningsprojekter der stadig vil eksistere efter vedtagelsen af lovforslaget, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå
- 8 Spm., om det er korrekt, at politisk prioriterede midler i regi af Det Frie Forskningsråd kun kommer på tale, når der er tale om en politisk prioriteret ekstra bevilling, og at det ikke generelt bliver muligt poli-

tisk at prioritere Det Frie Forskningsråds midler, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå

9 Spm. om ministerens kommentar til henvendelse af 23/2-06 fra Koordinationsudvalget for Forskning, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå

10 Spm. om kommentar til henvendelse af 10/3-06 fra Koordinationsudvalget for Forskning, til videnskabsministeren, og ministerens svar herpå

Nogle af udvalgets spørgsmål til videnskabsministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål 1 og 2 og ministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra RV. Spørgsmål 3, 4 og 6 og ministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra S. Spørgsmål 9 og 10 og ministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra V.

Spørgsmål 1:

Hvad forstår ministeren ved begrebet »dansk forskning«, jf. de almindelige bemærkninger til lovforslaget?

Svar:

En afgrænsning af fondsfunktionen til »dansk forskning« har altid været et centralt princip i forskningsrådssystemet; der er således tale om en videreførelse af gældende ret.

Som anført i bemærkningerne til lovforslagets nr. 8 og nr. 20 indebærer begrebet et geografisk til-delingskriterium, hvorefter den forskning, hvortil der gives støtte, skal gavne de danske forskningsmiljøer i bred forstand. I denne sammenhæng inkluderer de danske forskningsmiljøer også de to hjemmestyreområder. Der stilles med andre ord ikke et objektivi-t krav til nationalitet, statsborgerskab, hvor forskningen skal udføres eller lignende. Derimod er der tale om et kvalitativt krav om, at danske forskningsbevillinger skal anvendes til at understøtte dansk forskning bedst muligt.

Kriteriet skal sikre, at bevillingerne bruges på aktiviteter, der gavner de danske forskningsmiljøer. I forhold til dansk deltagelse på den internationale arena betyder det, at der skal være en sammenhæng mellem det danske engagement i internationale forskningssamarbejder og den mulige gevinst, der kan ligge i det for de danske forskningsmiljøer.

Spørgsmål 2:

Hvordan skal Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd håndtere begrebet »dansk forskning«, jf. de almindelige bemærkninger til lovforslaget?

Svar:

Da der er tale om et kvalitativt krav, jf. min besvarelse af spørgsmål 1, kan der ikke opstilles en udtømmende facitliste over internationale aktiviteter, som opfylder kriteriet. Men man må formode, at kriterier er opfyldt i tilfælde, hvor hensynet til danske forskeres forholdsmæssige andel af de samlede bevillinger i en konkurrencesituation med udenlandske forskere vægtes højt, jf. bemærkningerne til forslagens nr. 20.

Det omvendte gør sig gældende i en situation, hvor danske bevillinger skal indgå i en aktivitet, hvor aktørkredsen kun er udenlandske forskere. Her skal der i hvert fald kunne påvises en indirekte effekt for de danske forskningsmiljøer, herunder også at aktiviteten har relevans for miljøerne.

Der er i vidt omfang tale om en faglig vurdering, som rådene allerede i dag nationalt set er vant til at håndtere. Jeg føler mig overbevist om, at de også kan løfte denne opgave i en international sammenhæng.

Spørgsmål 3:

Hvor langt vil Det Frie Forskningsråds foreslåede bemyndigelse til at støtte politisk prioriterede virkemidler inden for dansk forskning række?

Svar:

Jeg vil gerne understrege, at Det Frie Forskningsråd ikke får selvstændig hjemmel til at støtte politisk prioriterede virkemidler. Rådet får alene en hjemmel til at udmønte bevillinger hertil, hvis de bevilgende myndigheder har henlagt en sådan bevilling til rådet. Folketinget eller Folketingets Finansudvalg skal således have vedtaget eller tiltrådt dispositionen.

I den forbindelse er det vigtigt at fremhæve, at Det Frie Forskningsråd kun i undtagelsestilfælde forudsættes tillagt en sådan udmøntningskompetence. Det bør naturligvis være sådan, at alle forskningsbevillinger udmøntes af det organ, der er bedst egnet dertil. Som anført i bemærkningerne til forslaget nr. 1, viser erfaringerne med den nuværende lov, at udmøntningen af politisk prioriterede bevillinger, der er bundet til de videnskabelige hovedområder, ikke hører naturligt hjemme i Det Strategiske Forskningsråd. Et godt eksempel på den problemstilling var den treårige bevilling til »yngre kvindelige forskere« (inden for naturvidenskab og teknik), som var en del af den politiske aftale fra oktober 2004 mellem alle parter om udmøntning af forskningsreserven i perioden 2005-2008.

I disse tilfælde – og kun i disse tilfælde – bør de bevilgende myndigheder kunne placere sådanne bevillinger i Det Frie Forskningsråd.

Der vil i givet fald være tale om, at de bevilgende myndigheder placerer en ekstrabevilling i rådet, hvorimod rådets ordinære bevillinger på de årlige finanslove ikke berøres heraf. Den nuværende lovs bærende princip om en afgrænsning af Det Frie Forskningsråds og Det Strategiske Forskningsråds virke efter henholdsvis et forskerinitieret »bottom up«-princip og et politisk prioriteret »top down«-princip videreføres således uændret.

Spørgsmål 4:

Hvad er hensigten med, at Det Frie Forskningsråd kan støtte politisk prioriterede virkemidler?

Svar:

Hensigten er alene lovteknisk at skabe en materiel lovhjemmel til, at Det Frie Forskningsråd kan udmønte en politisk prioriteret og vedtaget øremærket finanslovsbevilling. Jeg henviser i øvrigt til min besvarelse af spørgsmål 3.

Spørgsmål 6:

Hvilke EU-forskningsprojekter vil danske forskere og danske forskningsprojekter nemmere kunne medvirke i efter vedtagelsen af lovforslaget og hvilke ikke?

Svar:

Jeg har til brug for besvarelsen af dette spørgsmål indhentet en udtalelse fra Forskningsstyrelsen.

Forskningsstyrelsen udtaler: »Det er i sagens natur ikke muligt at give et udtømmende svar på, hvilke fremtidige projekter, som danske forskere og forskningsprojekter vil kunne medvirke i efter vedtagelsen af lovforslaget. Forskningsstyrelsen, der er sekretariat for forskningsrådene, vurderer umiddelbart mulighederne på følgende måde:

»Forskningsstyrelsen vurderer, at lovforslaget vil kunne bidrage til at forbedre danske forskeres muligheder for at deltage i internationalt samarbejde, herunder også i de forskningsprojekter, der igangsættes af EU-Kommissionen. Lovforslaget vil således kunne åbne mulighed for, at danske forskere kan deltage i forskningsprojekter, som forberedes inden for rammerne af ERA-NET-PLUS-programmet, ligesom danske forskere vil kunne få bedre mulighed for adgang til at deltage i aktiviteter, som igangsættes i medfør af Traktatens artikel 169. Endelig vurderer Forskningsstyrelsen, at danske forskere vil kunne få mulighed for at deltage i aktiviteter, der måtte blive igangsat efter princippet »variabel geometri«. Princippet indebærer, at forskere fra de lande, hvor forskningsfinansierende systemer har indskudt midler til fælles initiativer, vil få fortrinsret til at deltage i projekter eller aktiviteter«.«

Jeg henviser til Forskningsstyrelsens udtalelse.

Spørgsmål 9:

Ministeren bedes kommentere henvendelsen af 23. februar 2006 fra Koordinationsudvalget for Forskning, jf. L 125 – bilag 4.

Svar:

Som anført af Koordinationsudvalget for Forskning (KUF) indeholdt høringsudkastet til forslaget til lov om ændring af lov om forskningsrådgivning m.v. en mulighed for at indføre brugen af anonyme bedømmere i forskningsrådssystemet.

Forslaget blev indføjet efter et stærkt ønske fra forskningsrådssystemet begrundet i de argumenter, som er nærmere beskrevet i KUF's henvendelse. En så klar melding fra systemet mente jeg ikke, at man kunne sidde overhørig.

Under drøftelserne med de politiske partier fornemmede jeg, at der på det foreliggende grundlag ikke var tilslutning til at indføre brugen af anonyme bedømmere i forskningsrådssystemet, hvorfor det blev taget ud af lovforslaget.

Hvis der skulle være et ønske fra udvalgets side om at indsætte forslaget igen, vil jeg naturligvis imødekomme dette.

Spørgsmål 10:

Ministeren bedes kommentere henvendelsen af 10. marts 2006 fra Koordinationsudvalget for Forskning, jf. L 125 – bilag 5.

Svar:

Jeg har med interesse noteret mig Koordinationsudvalgets yderligere belysning af spørgsmål i forbindelse med anvendelse af anonyme bedømmere i forskningsrådssystemet.

Jeg finder, at Koordinationsudvalgets synspunkter i dette svarbrev er i god overensstemmelse med de synspunkter, som Koordinationsudvalget tidligere har fremsat om forskningsrådssystemets behov for at kunne anvende anonyme bedømmere. Disse synspunkter lå til grund for forslaget om at give forskningsrådene mulighed for at anvende anonyme bedømmere, som indgik i høringsudgaven af den senere L 125.

Jeg vil herudover henviser til mit tidligere svar på udvalgets spørgsmål 9.